

University
of Wrocław

ISSN 2029–2236 (print)
ISSN 2029–2244 (online)
SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS
SOCIAL SCIENCES STUDIES
2009, 3(3), p. 165–182

AKTYVŪS IMIGRANTAI: PILIETINIO DALYVAVIMO VEIKSNIAI EUROPOS SAJUNGOJE

Natalija Valavičienė

Mykolas Romeris universiteto Socialinės politikos fakulteto
Socialinės politikos katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 2714 715
Elektroninis paštas natalijav@mruni.eu

Pateikta 2009 m. birželio 26 d., parengta spausdinti 2009 m. rugsėjo 28 d.

Anotacija. *Europoje didėja imigrantų skaičius. Manoma, kad imigrantų bendrija turi daug galimybių aktyviai dalyvavauti Europos Sąjungos visuomenės pilietinėje veikloje. Aktyvūs imigrantai – tai asmenys, atvykę gyventi į kurią nors Europos Sąjungos šalį narę ir skiriantys daug savo išteklių siekdami tikslų, kurie yra daug daugiau negu tiktai asmeniniai arba profesiniai interesai. Klausimus, ar imigrantai gali padėti kurti šiandienos Europos bendruomenę, kelia tiek akademinę, tiek viešąją visuomenę. Trečiųjų šalių piliečių vertybinės nuostatos skirtingos, todėl tai turi įtakos Europoje kurtis kitokioms plačiausiajį spektrą apimančioms vertybėms ir nuostatomis – nuo asmens iki šalies valdymo formos. Tačiau teisinės ir politinės sąlygos, kuriomis gyvena imigrantai, taip pat socialinė aplinka dažnai slopina jų pilietinį aktyvumą. Informacijos apie Europos Sąjungos imigrantų pilietinį dalyvavimą nėra gausu. Kodėl imigrantai tampa pilietiškai aktyvūs? Kokie tokios jų veiklos motyvai, prielaidos? Kas įtraukia juos į aktyvią socialinę veiklą, kokie įsitraukimo mechanizmai? Remiantis literatūros analize ir unikaliu 2004–2007 m.¹ atliktu tyrimu straipsnyje siekiama atskleisti veiksnius, galinčius skatinti arba slopinti aktyvų pilietinį visuomeninį imigrantų*

1 „Priėmusių pilietybę ir užsienio gyventojų pilietinio dalyvavimo tyrimas 25 Europos Sąjungos šalyse“ atliktas 2004–2007 m. Straipsnio autorė dalyvavo šiame tyrime, ji atliko kokybinius interviu. Daugiau informacijos apie projektą rasite: <www.uni-oldenburg.de/politis-europe>.

dalyvavimą. Taip pat yra apžvelgiamos migracijos aplinkybės Europos Sąjungoje, apibrėžiama pilietinio dalyvavimo samprata, nagrinėjama socialinio kapitalo teorija, aiškinanti pilietinio dalyvavimo prielaidas, ir apžvelgiamos imigrantų pilietinio dalyvavimo kryptys.

Reikšminiai žodžiai: imigracija, aktyvūs imigrantai, pilietinis dalyvavimas, socialinis kapitalas.

Ivadas

Imigrantų pilietinio dalyvavimo tema yra įdomi ir kartu sudėtinga, nes joje susipina du reiškiniai: migracija ir pilietinis dalyvavimas. Tiek viena, tiek kita tema yra gan plačiai išnagrinėtos, atliekami tyrimai, sukurtos migraciją ir pilietinį dalyvavimą aiškinančios teorijos. Visuomenėje vykstantys gyventojų judėjimo, jų integracijos, kovos už pilietines teises ir kt. procesai kuria naujas socialinės sąveikos formas, atsiranda naujų fenomenų. Vienas jų – pilietiškai aktyvūs imigrantai.

Šiuo metu Europos Sąjungoje yra skiriamos dvi imigracijos rūšys: *imigracija iš kitos ES valstybės narės* ir *imigracija iš trečiosios šalies*. Pirmuoju atveju labiau tikėtą migracijos sąvoka, nes kiekvienas ES šalies pilietis, atvykęs į kitą ES šalį, įgyvendina vieną iš Europos Sąjungos sukūrimo pamatinių principų – asmens galimybę laisvai judėti apibrėžtoje teritorijoje, t. y. Europos Sąjungos teritorijoje. Visų ES šalių piliečių teisės ir pareigos yra vienodos, nes pagal Mastrichto sutartį *Europos Sąjungos šalių* piliečiai laikomi ir *visos Europos Sąjungos* piliečiais. Tuo tarpu trečiųjų šalių piliečiai yra asmenys, kurie nėra ES piliečiai, t. y. kurie neturi ES valstybės narės pilietybės². Todėl šiame straipsnyje imigrantas yra suprantamas kaip atvykėlis iš trečiosios šalies.

Nagrinėjančioje imigrantų temą literatūroje paprastai didžiausias dėmesys skiriamas jų integracijos į priimančiosios šalies visuomenę klausimams, jų teisinio statuso problemoms, tačiau mažai dėmesio skiriama aktyvių imigrantų, dalyvaujančių pilietinėje visuomenėje ir ją kuriančių, veiklos analizei. Neaiškūs ir imigrantų tapimo aktyviais visuomenės nariais procesai.

Straipsnio objektas – veiksniai, turintys įtakos imigrantų iš trečiųjų šalių, gyvenančių Europos Sąjungoje, aktyviai pilietiniai veiklai.

Straipsnio tikslas – remiantis mokslinės literatūros analize ir 2004–2007 m. atliktu empiriniu tyrimu atskleisti veiksniai, kurie gali skatinti arba slopinti aktyvų pilietinį imigrantų dalyvavimą.

Metodai. Straipsnyje taikomas mokslinės literatūros lyginamasis, aprašomasis metodas, dokumentų analizės, statistinių duomenų antrinės analizės ir kiti bendrieji mokslinio pažinimo metodai.

2 Europos Sąjungos Tarybos 2007 m. birželio 25 d. sprendimas „Dėl Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai 2007–2013 m. laikotarpiui pagal Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrąją programą įsteigimo“ (2007/435/EB) [interaktyvus]. Briuselis, 2007 [žiūrėta 2009-02-01]. <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:168:0018:0036:LT:PDF>>.

1. Migracija Europoje kaip imigracija

Migracija į Europą, iš Europos ir pačioje Europoje ilgą laiką buvo daugialypis ir įvairiapusis fenomenas. Šiandieninis migracijos vaizdas iš dalies atpindi ilgą migracijos istoriją. Migracijos kryptys ir modeliai paskutiniaisiais dešimtmečiais patyrė nemažai didelių pokyčių. Šiuos pokyčius sukėlė tiek vidiniai Europos žemyno, tiek išoriniai veiksniai.

Migracijos srantai savo ruožtu dinamiškai keičia Europos demografiją, jos visuomenę, ekonomiką, politiką bei kitas sritis. Pabėgėliai užplūdo Europą Pirmojo pasaulinio karo pabaigoje. Dalis pabėgėlių tapo įvairių nacionalinių valstybių tautinėmis mažumomis³. Įdomu tai, kad iki 1914 m. nebuvo jokių apribojimų keliauti į Europą, nes nei karai, nei ekonominiai sukrėtimai nekėlė poreikio apsaugoti vietines rinkas⁴.

Europos Bendrijų statistikos tarnybos (Eurostat) duomenimis, 2003 m. sausio 1 d. dvidešimt penkiose ES šalyse narėse gyveno daugiau negu 15,2 mln. imigrantų iš trečiųjų šalių. Tai sudarė 3.35 proc. visų ES gyventojų⁵. Vėlesniais metais imigrantų srantai ne sumažėjo, o padidėjo. Jau po trejų metų, 2006 m. sausio 1 d. ES šalyse narėse fiksuojama 18,5 mln. trečiųjų šalių piliečių, arba 3,8 proc. visų populiacijų (beveik 493 mln. gyventojų)⁶. Imigracijos srantai šiek tiek sumažėjo tik 2008 m. Taigi imigracija išlieka pagrindinis demografinio ES augimo veiksnys. Teigiamas migracijos saldo užfiksuotas visose ES šalyse narėse, išskyrus Lietuvą, Latviją, Estiją, Lenkiją ir Nyderlandus; 2008 m. Nyderlandus „keičia“ Bulgarija⁷. 1 paveikslas aiškiau perteikia dvidešimt septyniose Europos Sąjungos valstybėse narėse vykusių migracijos saldo pokyčius.

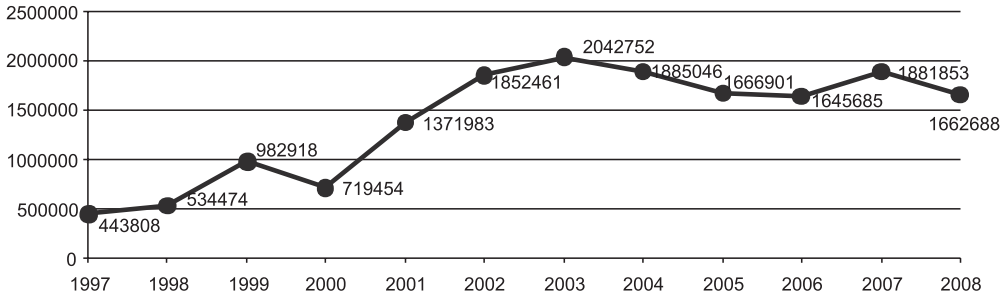
3 Manding, P. *Migration in World History*. New York; London: Routledge: Taylor & Francis Group, 2005, p. 163; Rubavičius, V. Pilietinis europietiškas: nacionalumo dekonstravimas ir Kitas. *Politologija*. 2006, 2(42): 82–96.

4 *International Migration. Immobility and Development: Multidisciplinary Perspectives*. Hammar, T., et al. (eds.). Oxford, New York: Berg, 1997, p. 160.

5 European Commission. *Second Annual Report on Migration and Integration (SEC (2006) 892)*, Commission Staff Working Document [interaktyvus]. Brussels, 22 July 2006. [žiūrėta 2009-01-18]. <http://ec.europa.eu/employment_social/employment_analysis/imm/sec_2006_892_en.pdf>, p. 3.

6 European Commission. *Third Annual Report on Migration and Integration (COM (2007) 512 final)*, Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions [interaktyvus]. Brussels, 11 September 2007 [žiūrėta 2009-01-18]. <http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/immigration/docs/com_2007_512_en.pdf>, p. 3.

7 Eurostat [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-02-01]. <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>>.

1 pav. Migracijos saldo dvidešimt septyniose ES šalyse narėse 1997–2008 m.

Imigrantų populiacija visoje Europoje yra įvairialypė. Tai kvalifikacijų, kultūrų, religijų, amžiaus, pilietinių statusų ir ekonominių padėčių mozaika. Šiuo metu Europoje etninė imigrantų įvairovė vis didėja. Skaitlingiausios trečiųjų šalių piliečių grupės yra kilusios iš Turkijos (2,3 mln.), Maroko (1,7 mln.), Albanijos (0,8 mln.) ir Alžyro (0,6 mln.)⁸.

Migracijos fenomeną lemia nemažai veiksnių. Imigrantų populiacija apima susijungiančias šeimas; mokslo migrantus; laikinus, sezoninius migrantus; prieglobsčio prašytojus; nelegalius migrantus; prekybos žmonėmis aukas; aukštos kvalifikacijos migrantus („protų nutekėjimas“) ir tremtinius. Pagal savo gyvenimo Europoje trukmę dauguma migrantų tampa Europos šalių visuomenės nariais.

Gyventojų migracija yra vienas iš tų socialinių reiškinių, kurių nagrinėja ne vien socialinis mokslas. Migracijos reiškinį tyrinėja sociologai ir psichologai, istorikai ir antropologai, ekonomistai bei politologai, taip pat demografai ir geografs. Maža to, kai kurie autoriai teigia, kad migracija yra subjektas, kuriam reikalinga tarpdalykinė prieiga⁹. Tarptautinę migraciją studijuoja daugelis socialinių mokslų, todėl tai nėra vienos disciplinos sritis. Tai yra tarpdalykinių studijų laukas.

Migracija ir imigrantų integracija yra bendra visos ES problema. Bendra, tačiau tai nereiškia, kad visoms šalims vienoda. Faktiškai kiekvienos ES šalies skirtinga migracijos istorija ir skirtinga imigrantų populiacijos sudėtis. Kiekvienoje ES šalyje migracijos srantai buvo skirtingi, pavyzdžiui, 2006 m. Ispanija, Vokietija ir Didžioji Britanija priėmė daugiau nei pusę visų ES imigrantų¹⁰. Kiekviena šalis pasižymi unikalia etnine gyventojų sudėtimi ir taiko savus imigrantų integracijos metodus. Etninę gyventojų įvairovę liudija Eurostato – jie rodo, kad 2006 m. 1,8 mln. atvykėlių buvo piliečiai iš trečiųjų šalių¹¹.

8 European Commission. Brussels, 22 July 2006.

9 Manding, P., p. vii.

10 Herm, A. Recent migration trends: citizens of EU-27 Member States become ever more mobile while EU remains attractive to non-EU citizens. *Statistics in focus* [interaktyvus]. 2008, 98, p. 2. [žiūrėta 2009-02-01]. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-098/EN/KS-SF-08-098-EN.PDF>.

11 *Ibid.*, p. 3.

2. Imigrantų pilietinio dalyvavimo samprata

Kalbant apie visuomeninį dalyvavimą apskritai, labiausiai yra išnagrinėta politinio dalyvavimo tema. Pirmiausiai paminėtina S. Verba, K. L. Schlozmano ir H. E. Brady studija apie pilietinę savanorystę¹², kurioje daugiausia dėmesio skiriama politinio dalyvavimo tyrinėjimams. Pateikiama politinio dalyvavimo samprata, analizuojami politinio dalyvavimo ypatumai, įsitraukimo į jį mechanizmai ir politinių veikėjų socialinė ekonominė ir demografinė charakteristika, o tai ne mažiau svarbu, ypač sociologine prasme. Svarbu paminėti, kad šioje studijoje analizuojami politiniai procesai, grindžiamas poreikis tirti politinį dalyvavimą jo, kaip pilietinio dalyvavimo sudėtinės dalies, reikšmę ir aktualumą demokratijai. Tai reiškia, kad yra kalbama apie piliečių politinį aktyvumą, nagrinėjami būtent *piliečių* (turima omenyje teisinis statusas) įsitraukimo į aktyvią politinę veiklą mechanizmai, neapėriant imigrantų.

Nors autoriai ir neturėjo tikslo apibūdinti vadinamųjų imigrantų aktyvistų veiklą, vis dėlto keli svarbūs jų atradimai *a priori* leidžia spėti apie imigrantų pilietinio dalyvavimo galimybes. Jų nuomone, labiau tikėtina, kad į aktyvią pilietinę veiklą įsitraukia *pasiturintys* ir *aukštąjį išsimokslinimą* turintys asmenys. Taip pat mažiau tikėtina, kad asmenys, kurių žemesnis socialinis ekonominis statusas, imsis veiklos dėl asmeninių priežasčių. Pilietinės veiklos aktyvumo skirtumai susiję ir su socialinėmis demografinėmis charakteristikomis – *lytimi* ir *amžiumi*. Minėtų mokslininkų atliktas tyrimas parodė, kad moterys ne tokios aktyvios kaip vyrai, o vyresni gyventojai yra aktyvesni nei jauni¹³.

Galime daryti prielaidą, kad imigrantai yra mažiau pilietiškai aktyvūs nei vietiniai gyventojai. Tai aiškintina tuo, kad, palyginti su šalies gyventojais, imigrantų pajamos vidutiniškai yra mažesnės, jų statusas darbo rinkoje žemesnis, o kalbos įgūdžiai taip pat menkesni.

Pilietinis dalyvavimas šiame straipsnyje suvokiamas plačiąja prasme, kaip visuomenės narių veikla siekiant bendros, o ne asmeninės naudos. Pilietinis dalyvavimas netapatinamas su politiniu dalyvavimu, tačiau jį aprėpia. Taip pat neskiriami piliečiai ir nepiliečiai atsižvelgiant į jų teisinį statusą. Didžiausias dėmesys skiriamas būtent *imigrantų* – atvykėlių iš trečiųjų šalių, tarp kurių gali būti ir imigrantai, gavę ES šalies narės pilietybę, pilietiniam aktyvumui.

Įsidėmėtina, kad pilietinio dalyvavimo sąvoka mokslinėje literatūroje bei viešai yra vartojama ir siaurąja prasme, atsižvelgiant į demokratijos, taip pat pilietinės visuomenės ryšį – kokią įtaką pilietinė visuomenė turi demokratijos stiprumui ir stabilumui. Čia pilietinis dalyvavimas, tapatinamas su politiniu dalyvavimu, reiškia valstybės piliečių dalyvavimo formas ir būdus, kuriuos lemia turimos teisės bei pareigos valstybėje, pavyzdžiui, teisė dalyvauti rinkimuose.

12 Verba, S.; Schlozman, K. L.; Brady, H. E. *Voice and Equality – Civic Voluntarism in American Politics* [interaktyvus]. Harvard University Press, 1995 [žiūrėta 2009-01-15]. <<http://books.google.com/books?id=YFiCO5f0BKAC&printsec=frontcover&hl=lt>>.

13 *Highly Active Immigrants: a Resource for European Civil Societies*. Vogel, D. (ed.). Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2008.

Taigi *pilietinis dalyvavimas* yra veikla nevyriausybinėse organizacijose, profesinėse sąjungose, religinėse ir etninėse organizacijose, asociacijose ir net neformaliose grupėse, pavyzdžiui, veikla tėvų taryboje. Pilietiškai aktyviais nelaikomi pasyvūs grupių nariai, kurie, pavyzdžiui, tik moka nario mokesčių, bet neskiria savo laiko darbui grupės labui ir neatlieka jokių praktinių veiklų. Pilietiškai aktyvūs yra tie imigrantai, kurie atstovauja bendriems socialiniams atvykėlių interesams, jungiasi į formalias arba neformalias pagalbos grupes, asociacijas, draugijas, bendruomenes ir jose užima atsakingas pareigas. Tai reiškia, kad aktyviais laikomi ne tie imigrantai, kurie tik dalyvauja kultūriniuose bendruomenės renginiuose, bet kurie organizuoja juos, ne tie, kurie tik balsuoja už politinę partiją, o tie, kurie aktyviai joje dirba¹⁴.

Šiame straipsnyje kalbama apie *aktyvią*, o ne pasyvią narystę. Taigi pilietinis dalyvavimas – tai veikla, turinti didesnę ar mažesnę poveikį kitiems bendruomenės arba net visos visuomenės nariams.

3. Pilietinis dalyvavimas: socialinio kapitalo teorija

Nėra universalios pilietinio dalyvavimo fenomeną aiškinančios teorijos. Dalyvavimo reiškinį apibrėžia įvairios paradigmos, kylančios iš sociologijos, psichologijos, ekonomikos, politologijos ir teisės disciplinų. Sociologinis požiūris pabrėžia socialinio kapitalo ir individualių išteklių, tokių kaip išsilavinimas, svarbą dalyvaujant savanoriškose organizacijose. Psichologai savo ruožtu dalyvavimą savanoriškose organizacijose grindžia tokiais psichologinėmis asmens savybėmis kaip empatija ir ekstrasversija. Politologai dalyvavimo klausimą sieja su atstovaujama politika, atkreipdami dėmesį į atviras politines organizacijas, siekiančias padidinti politinių procesų kontrolę. Ekonomistai tyrinėja dalyvavimo išlaidas ir naudą, pabrėždami kolektyvinių veiksmų loginį nesuderinamumą¹⁵.

Viena populiariausių teorijų yra socialinio kapitalo teorija. Sociologijos mokslas savanorystę ir narystę asociacijose nagrinėja kaip socialinio kapitalo ir visuomenės sąglaudos indikatorius¹⁶.

Kalbant apie dalyvavimą svarbi yra *socialinio kapitalo* sąvoka. Socialinis kapitalas yra ypatinga kapitalo rūšis, kuris naudojamas ne nyksta, o didėja. Socialinis kapitalas nėra rezultatas, o greičiau prielaida, motyvas, galintis skatinti dalyvavimą ir susidarantis tik veikiant kolektyviai.

Socialinis kapitalas yra plačiai nagrinėjama tema akademinėje bendruomenėje, išliekanti labai populiarai sprendžiant ir diskutuojant praktines bendruomenių problemas. Yra atlikta nemažai įvairių tyrimų, nagrinėjančių socialinio kapitalo raiškos formas, kaip jis susijęs su pilietine visuomene, kokią įtaką turi demokratijos procesams ir įvairioms

14 *Highly Active Immigrants: a Resource for European Civil Societies*, p. 19.

15 Petkienė, E., et. al. Visuomenės dalyvavimas: socialinio kapitalo, demokratijos ir racionalaus pasirinkimo teorijų apžvalga. *Viešoji politika ir administravimas*. 2007, 21: 89.

16 Bekkers, R. *Participation in voluntary associations: resources, personality, or both?* [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2009-02-01]. <<http://www.fss.uu.nl/soc/homes/bekkers/participation.pdf>>.

socialinio gyvenimo sritims. Teigiama, kad socialinis kapitalas mažina nusikaltimų skaičių, lemia geresnę gyventojų sveikatą, ilgesnę gyvenimo trukmę, didesnę pajamų lygybę, mažiau korumpuotą ir efektyvesnį valdymą, užtikrina vaikų gerovę bei mažesnę jų prievartą, gerina mokslo prieinamumą ir net sustiprina ekonomiką¹⁷. Šio straipsnio tikslas nėra nagrinėti socialinio kapitalo teorinių požiūrių, todėl apsiribosime keliomis svarbiomis išvalgomis.

Socialinio kapitalo sąvokos kūrėjas yra prancūzų sociologas ir filosofas P. Bourdieu¹⁸. Amerikiečių sociologas J. S. Colemanas¹⁹ suteikė jai aiškia teorinę struktūrą, o labiausiai ją išpopuliarino amerikiečių politologas R. Putnamas²⁰. Išsamius teorinius ir empirinius tyrinėjimus atliko ir mokslininkai F. Fukuyama²¹, A. Portes²², D. Halpern²³, M. Woolcock²⁴. Įvairius socialinio kapitalo aspektus nagrinėja ir Lietuvos autoriai, pavyzdžiui, I. Matonytė²⁵, J. Imbrasaitė²⁶, R. Tijūnaitienė²⁷.

Ką apima socialinis kapitalas? Jis apima: 1) socialinį dalyvavimą – procesą, kurio metu asmenys neoficialiai įsipareigoja kitiems bendruomenės nariams dėl abipusės gerovės; 2) piliečių dalyvavimą – procesą, kurio metu asmenys įsipareigoja asmeniškai arba kolektyviai paremti bendruomenę arba padidinti jos gerovę; 3) išitraukimą į ne

-
- 17 Social Capital: A review of the literature. *Social Analysis and Reporting Division Office for National Statistics* [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2009-02-01]. <<http://www.statistics.gov.uk/socialcapital/downloads/soccaplitreview.pdf>>.
  - 18 Bourdieu, P. The Forms of Capital In *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Richardson, J. (ed.) [interaktyvus]. New York, Greenwood, 1986, p. 241–258 [žiūrėta 2009-01-18]. <http://www9.georgetown.edu/faculty/irvinem/theory/Bourdieu-Forms_of_Capital.html>.
  - 19 Coleman, J. S. Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology* [interaktyvus]. University of Chicago, 1988, 94: 95-120 [žiūrėta 2009-01-19]. <<http://econ.tau.ac.il/papers/publicf/Zeltzer2.pdf>>; Coleman, J. S. *Socialinės teorijos pagrindai*. Vilnius: Margi raštai, 2005.
  - 20 Putnam, R. The Prosperous Community: Social Capital and Public Life. *The American Prospect* [interaktyvus]. 1993, 13 [žiūrėta 2009-01-19]. <<http://www.philia.ca/files/pdf/ProsperousCommunity.pdf>>. Putnam, R. Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy* [interaktyvus]. 1995, 6 (1): 65-78 [žiūrėta 2009-01-19]. <http://spa.american.edu/ccps/pdf_files/bowling.pdf>.
  - 21 Fukuyama, F. Social Capital and the global economy. *Foreign Affairs* [interaktyvus]. 1995, 74(5): 89–103 [žiūrėta 2009-01-19]. <<http://www.jstor.org/pss/20047302>>.
  - 22 Portes, A. Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology* [interaktyvus]. 1998, 24: 1-24 [žiūrėta 2009-01-19]. <<http://www.soc.washington.edu/users/matsueda/Portes.pdf>>.
  - 23 Halpern, D. Social capital. *Polity* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2009-01-19]. <<http://books.google.lt/books?id=ZlvdX4A6VzQC&printsec=frontcover#PPA4,M1>>.
  - 24 Woolcock, M. The place of social capital in Understanding Social and Economic Outcomes. *ISUMA Canadian Journal of Policy Research* [interaktyvus]. 2001, 2 (1): 11–17 [žiūrėta 2009-01-19]. <<http://www.oecd.org/dataoecd/5/13/1824913.pdf>>.
  - 25 Matonytė, I. Pilietinės visuomenės tyrimo teorinės perspektyvos. *Viešojo politika ir administravimas*. 2003, 5: 39–47.
Matonytė, I. Socialinis kapitalas: nuo mokslinių tyrimo perspektyvų prie empirinių pastebėjimų. Gero valdymo klausimas. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*. 2004, 1: 22–37.
  - 26 Imbrasaitė, J. Socialinis kapitalas ir politinis dalyvavimas Lietuvoje. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*. 2004, 1: 38–50.
  - 27 Tijūnaitienė, R. Socialinio kapitalo konceptas: dalyvavimo kontekstas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2008, 10(1): 186–192.

pelno organizacijas ir savanorišką darbą; 4) glaudžius ryšius su kitokio pobūdžio organizacijomis ir ekspertų sistemomis²⁸.

Akademinėje bendruomenėje vyksta diskusija, ar socialinis kapitalas visuomet pozityviai veikia visuomenės dalyvavimą. Kai kurie mokslininkai teigia, kad pilietinis dalyvavimas ir socialinis kapitalas yra susiję. Dalyvavimas pilietinėse organizacijose atspindi socialinį kapitalą, kuris savo ruožtu didina visuomenės dalyvavimą. Tačiau, kaip atskleidė JAV atliktas tyrimas, socialinis kapitalas ne visuomet skatina visuomenės dalyvavimą²⁹. Organizacijos nariai, bendradarbiaudami vieni su kitais, kuria socialinį kapitalą. Pačios organizacijos skatinami dalyvauti plačiosios visuomenės veikloje ir remiantis anksčiau išsakyta socialinio kapitalo bei visuomenės dalyvavimo ryšio logika jie turėtų aktyviai įsitraukti į visuomeninius reikalus, tačiau taip neatsitinka – apsiribojama veikla savoje organizacijoje. Vadinasi, socialinis kapitalas pats savaime nelemia visuomeninio dalyvavimo aktyvumo, nėra pakankama sąlyga pilietiniam dalyvavimui atsirasti. Tai aiškintina pirmiausia tuo, kad imigrantams daug lengviau kurti socialinį kapitalą savo bendruomenėje negu už jos ribų. Antra, kitos rasės, kito tikėjimo imigrantams yra sudėtingiau integruotis naujos šalies visuomenėje, todėl socialinė atskirtis sugrąžina imigrantus į savo mažesnę bendruomenę³⁰.

Apibendrinant galima pasakyti, kad socialinis kapitalas vis dar yra plačiausiai naudojamas sprendžiant dalyvavimo problemas, be to, jis atsiranda asmenims dalyvaujant tam tikroje pilietinėje veikloje, taigi yra svarbus socialinei sąveikai.

4. Imigrantų pilietinio dalyvavimo kryptys

Atrankiniai *Europos socialiniai tyrimai*³¹, atliekami kas dveji metai, pateikia išsamius duomenis apie gyventojų socialines ekonomines charakteristikas. 2002 ir 2004 m. duomenys supažindina su bendromis imigrantų pilietinio aktyvumo kryptimis.

Europos socialiniame tyrime pilietinės veiklos neskirstomos labai smulkiai, tačiau pagal pateikiamą skirstymą galima susidaryti bendrą vaizdą. 1 lentelėje pateikti apibendrinti duomenys apie imigrantų ir vietinių gyventojų pilietinį aktyvumą.

28 Petkienė, E., *et al.*, p. 88.

29 Schneider, J. A. Connections and Disconnections Between Civic Engagement and Social Capital in Community-Based Nonprofits. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2009-03-12]. <<http://nvs.sagepub.com/cgi/content/abstract/36/4/572>>.

30 Breton, R. Social Capital and the Civic Participation of Immigrants and Members of Ethno-Cultural Groups. *Conference on "The Opportunities and Challenges of Diversity: A Role for Social Capital?"* [ineraktyvus]. Montreal, 2003 [žiūrėta 2009-02-01]. <https://policyresearch.gc.ca/doclib/OECD_RaymondBreton_E.pdf>.

31 Daugiau informacijos žiūrėkite: <www.europeansocialsurvey.org>.

1 lentelė. Pilietinio dalyvavimo formos

Dalyvavimo tipas	Imigrantai		Vietiniai gyventojai	
	Tūkst.	Proc.	Dažnis	Proc.
Pilietiškai aktyvūs, iš jų:	1,546	38,96	38,101	49,83
<i>Narystė</i> (profesinėje sąjungoje arba politinėje partijoje)	0,715	18,02	19,296	25,23
<i>Darbas</i> (politinėje partijoje arba kitoje panašioje organizacijoje ar asociacijoje)	0,436	10,99	13,093	17,12
<i>Simbolinis veiksmas</i> (peticijų pasirašymas, dalyvavimas teisėtose demonstracijose, tam tikrų produktų boikotas)	1,006	25,35	24,999	32,69
Pilietiškai neaktyvūs	2,422	61,04	38,366	50,17
Iš viso	3,968	100	76,467	100

Šaltinis: Highly Active Immigrants: a Resource for European Civil Societies. Vogel, D. (ed.), p. 63.

2002 ir 2004 m. beveik 39 proc. visų apklaustųjų imigrantų buvo įsitraukę į kokią nors pilietinę veiklą, o tokių vietinių gyventojų buvo beveik pusė visų apklaustųjų. Bendra tendencija yra ta, kad visuose pilietinio aktyvumo tipuose imigrantų procentinė dalis yra mažesnė nei vietinių gyventojų.

Tai gali būti aiškintina tuo, kad imigrantai labiau užsiėmę, t. y. siekia užsitikrinti tvirtesnes pozicijas visuomenėje, ieško darbo arba mokosi kalbų. Taip pat dalyvavimas gali būti ribojamas dėl jų teisinio statuso šalyje. Tačiau dažnai atsitinka, kad dalyvaujama ne vienoje pilietinėje veikloje, o dvejose arba daugiau. 2 lentelėje pateiktos kitos aktyvių imigrantų pilietinės veiklos formos.

2 lentelė. Aktyvių imigrantų kitos veiklos formos (proc.)

	Narystė profesinėje sąjungoje	Narystė partijoje	Darbas partijoje	Darbas kitose organizacijose	Peticijų pasirašymas	Visuotinės demonstracijos	Prekių boikotas
Narystė profesinėje sąjungoje	–	6,63	7,05	17,47	28,91	14,99	22,58
Narystė partijoje	37,58	–	42,57	36,49	43,62	30,20	27,03
Darbas partijoje	36,21	39,13	–	56,65	60,69	47,13	41,86

Darbas kitose organizacijose	31,33	11,14	19,68	–	52,73	27,97	37,65
Peticijų pasirašymas	25,67	7,12	10,5	26,1	–	26,00	40,32
Visuotinės demonstracijos	31,24	11,08	19,16	32,48	60,89	–	40,61
Prekių boikotas	26,07	5,79	9,35	24,16	52,21	22,47	–

Šaltinis: *Highly Active Immigrants: a Resource for European Civil Societies*, Vogel, D (ed.), p. 66.

2 lentelę reikia skaityti horizontaliai. Pavyzdžiui, iš visų imigrantų, kurie yra partijos nariai, 36,49 proc. dar yra ir kitų organizacijų nariai, o 43,62 proc. yra aktyvūs pasirašant peticijas. Tačiau iš visų pasirašančių peticijas, tik 7,12 proc. yra partijų nariai ir 40,32 proc. boikotuoja atitinkamas prekes.

Šie duomenys atspindi, kad pilietiškai aktyvūs imigrantai dažnai neapsiriboja viena konkrečia veikla, o dalyvauja daugelyje veiklų. Pasakytina, kad šie duomenys neparodo, keliuose pozicijose yra užfiksuotas tas pats žmogus, tačiau detalesnė analizė būtų per daug sudėtinga ir ne- labai tikslinga.

Migrantų kategorijos skiriasi ekonomiškai, socialiai ir politiškai. Taip pat jų skirtingos teisės. Makrofaktoriai – teisinė ir institucinė priimančiosios šalies struktūra, tos šalies pilietinė visuomenė, ekonomika ir net geografiška turi įtakos dalyvavimo procesui. Mikrofaktoriai – išsimokslinimas ir ikimigracinė patirtis taip pat gali turėti įtakos individualiam imigrantų aktyvumui.

5. Veiksniai, skatinantys arba slopinantys imigrantų pilietinį aktyvumą: tyrimo patirtis

Šioje dalyje, remiantis 2004–2007 m. atlikto tyrimo dvidešimt penkiose Europos Sąjungos valstybėse narėse rezultatais, pristatomi ir apžvelgiami veiksniai, galintys lemti imigranto sprendimą įsitraukti į pilietinę veiklą. Galima skirti objektyvius ir subjektyvius veiksnius.

Kalbėdami apie išteklius, reikalingus savanorystei arba ją palengvinančius, sociologai pažymi teigiamą individo išteklių, tokių kaip išsimokslinimas ir pajamos, bei socialinių išteklių, tokių kaip socialinis kapitalas, savanoriška narystė asociacijose, neatlygintina veikla jose, ryšį³². Tyrimai rodo, kad³³:

32 Wilson, P. N. Social Capital, Trust, and the Agribusiness of Economics. *Journal of Agricultural and Resource Economics* [interaktyvus]. 2000, 25(1): 1–13 [žiūrėta 2009-02-01]. <<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/30833/1/25010001.pdf>>.

33 Barreto, M. A.; Munoz, J. A. Reexamining the “Politics of In-Between”: Political Participation Among Mexican Immigrants in the United States. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* [interaktyvus]. 2003, 25 (4): 4270447 [žiūrėta 2009-01-18]. <<http://hjb.sagepub.com/content/vol25/issue4/>>, p. 429.

- imigrantai, kurių didesnis išsimokslinimas, yra labiau linkę dalyvauti pilietinėje veikloje negu imigrantai, kurių išsimokslinimas mažesnis;
- imigrantai, kurių pajamos didesnės, yra labiau linkę dalyvauti pilietinėje veikloje nei imigrantai, gaunantys mažas pajamas;
- vyresnio amžiaus imigrantai labiau linkę dalyvauti pilietinėje veikloje negu jaunesnio amžiaus imigrantai.

Kokios yra imigrantų dalyvaujančių atskirose pilietinėse veiklose nuo asmeninio savanoriškumo iki organizuoto įsitraukimo ir politinio dalyvavimo, charakteristikos bei kokie motyvai skatina tą dalyvavimą? Motyvacija čia suvokiama kaip specifinis noras arba siekis, stimuliuojantis elgesį. Daugelis motyvaciją tyrinėjančių studijų ir pilietinio dalyvavimo išteklių nagrinėja prosocialinio (savanoriško) elgesio fenomeną ir specifinę dalyvavimo formą – savanorystę.

Savanorystės modelį siūloma skirstyti į tris etapus – savanorystės praeitis (žmonių charakteristikos, ištekliai ir jų motyvai), savanorystės patirtis ir jos pasekmės. Kalbant apie praeitį reikia pabrėžti, kad pilietinis dalyvavimas glaudžiai susijęs su socialinio ekonominio statuso komponentais: išsimokslinimu, užsiėmimu ir pajamomis. Kai kurie moksliniai darbai rodo, kad išsimokslinimo lygis yra geriausia savanorio socialinė charakteristika. Vienas galimų tokios išvados paaiškinimų, kad labiau išsilavinusių žmonių geresni bendravimo ir organizaciniai įgūdžiai, palengvinantys pilietinį dalyvavimą, pavyzdžiui, gebėjimas gerai rašyti ar kalbėti, arba organizuoti susitikimus bei juose dalyvauti³⁴.

Pilietinio aktyvumo patirtis ir pasekmės savo turiniu gali būti tiek palaikantys, tiek slopinantys pilietines veiklas bei iniciatyvas veiksniai. Besikuriantys socialiniai tinklai vykstant pilietinio dalyvavimo procesui ilgainiui suvienija organizacijos narius, stiprina tarpusavio solidarumą, padeda spręsti įvairias jų problemas ir įgauna kitokį palaikymą. Apklaustieji imigrantai mini, kad tokiais atvejais tampa sunku nutraukti savo veiklą³⁵.

Išsimokslinimas ir kalbų įgūdžiai. Išsimokslinimas yra svarbiausias individo išteklius, vienas svarbiausių žmogiškojo kapitalo elementų. Tyrimų rezultatai rodo, kad dauguma pilietiška aktyvių imigrantų savo išsimokslinimo lygį vertina kaip vieną svarbiausių veiksnių, turinčių įtakos jų aktyviai veiklai³⁶. Tačiau reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad išsimokslinimas pats savaime nėra aktyvios veiklos garantas ir pakankama sąlyga. Išsimokslinimo, kaip ištekliaus, veikimo principas yra sukurti prielaidas ir galimybes aktyviai veiklai. Tai reiškia, kad išsimokslinimas ir su juo susijusi bendravimo bei intelektualinio darbo patirtis yra elementas, suteikiantis daugiau galimybių ir tikimybių imigrantui tapti tinkamu kandidatu užimti atsakingas pareigas savanoriškose arba kitose organizacijose, pavyzdžiui, būti pilietinės organizacijos tarybos nariu, etninių bendruomenių ar kitų organizacijų prezidentu arba pirmininku.

34 Verba, S.; Schlozman, K. L.; Brady, H. E.

35 Vogel, D. (ed.), p.102.

36 *Ibid.*, p. 96.

Galima skirti ir netiesioginį išsimokslinimo poveikį tais atvejais, kai imigrantų išsimokslinimo lygis padeda jiems įgyti žinių apie teisės aktus, teises galimybes ir kitų žinių, naudingų integruojantis arba net legalizuojantis naujoje visuomenėje.

Šiuo metu ES yra 23 oficialios kalbos, naudojami trys skirtingi rašmenų tipai (lotynų, graikų ir kirilica), dar per 60 kalbų, vartojamų tam tikruose regionuose ar tam tikrų grupių. Daugėjant imigrantų, dar labiau didėja kalbų įvairovė. Daugelis imigrantų susiduria su didesniais arba mažesniais sunkumais bendraudami su atvykimo šalies gyventojais.

Mokėti kalbų yra ypač svarbu imigrantams socialiai sąveikaujant, integruojantis ir adaptuojantis naujoje visuomenėje. Menki kalbos įgūdžiai riboja imigrantų socialinės sąveikos su vietiniais gyventojais galimybes, turi įtakos kultūriniam, profesiniam imigrantų gyvenimui. Nemokantys šalies kalbos ir neišsimokslinę imigrantai rizikuoja būti socialiai atskirti. Tačiau būtų per daug drąsu teigti, kad negebėjimas komunikuoti gimtąja priimančiosios šalies kalba lemia imigrantų socialinę atskirtį. Kaip pažymėjo tyrime dalyvavę pilietiškai aktyvūs imigrantai, yra svarbu ne vien tik mokėti kalbą, bet ir gebėti spręsti kalbos problemą, nebijoti klausti ir prašyti paaiškinti iškilus neaiškumų³⁷.

Tyrimas taip pat atskleidė, kad patys imigrantai valstybinės arba dominuojančios kalbos mokėjimą vertina kaip būtinybę siekiant visavertiškai profesionaliai dalyvauti pilietinėje veikloje. Labiausiai tai susiję su dalyvavimu politinėje veikloje, nes čia paprastai reikalaujama atitinkamos diplomatinės iškalbos, vartoti sąvokas.

Paminėtina, kad ES, formuodama imigrantų integracijos politiką, remia įvairias socialinės ir regioninės plėtros programas, orientuotas į galimybių formavimą imigrantams mokytis ES kalbų taip užtikrinant efektyvesnę imigrantų įsiliejimą į visuomenę³⁸.

Asmens charakteristikos. Ne visi imigrantai, net ir užimantys vadovaujamus postus, turi aukštąjį išsimokslinimą. Tyrimas atskleidė, kad tokiais atvejais sprendimus dalyvauti pilietinėje veikloje akivaizdžiai veikia psichologinės imigrantų charakteristikos. Respondentų nuomone, dalyvaujant pilietinėje veikloje pasitikėjimas savimi, charizmatinės, lyderio savybės gali kompensuoti mažą išsimokslinimą.

Paprastai imigrantai neišvardija savo pilietinio dalyvavimo kaip priemonės konkretiems tikslams pasiekti. Sprendimus dalyvauti pilietinėje veikloje jie grindžia savo asmeninėmis savybėmis, energija. Svarbiausios aktyvių dalyvių psichologinės charakteristikos yra lyderiavimas ir charizma, gebėjimas imtis aktyvaus vaidmens, entuziazmas, žinių troškimas, optimizmas, ekstraversija, plačios pažiūros, ryžtingumas bei atkaklumas³⁹.

37 Vogel, D. (ed.), p. 97.

38 Europos Sąjungos Tarybos 2007 m. birželio 25 d. sprendimas „Dėl Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai 2007—2013 m. laikotarpiui pagal Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrąją programą įsteigimo“ (2007/435/EB) [interaktyvus]. Briuselis, 2007 [žiūrėta 2009-02-01]. <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:168:0018:0036:LT:PDF>>.
Europos Bendrijų Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui (*Daugiakalbystė – Europos turtas ir bendras rūpestis (COM(2008) 566 galutinis)*) [interaktyvus]. Briuselis, 2008 m. rugsėjo 18 d. [žiūrėta 2009-02-01]. <http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/com2008_0566_lt.pdf>.

39 Vogel, D. (ed.), p. 98.

Apibendrinant pasakytina kad, dauguma pilietiškai aktyvių imigrantų suvokia save kaip optimistus ir savimi pasitikinčius žmones. Maža to, jie nesijaučia bejėgiai ir efektyviai susidoroja su stresu, geba nepasiduoti nepaisant sunkumų ir siekia savirealizacijos.

Ankstesnė asmeninė arba šeimos nario pilietinė veikla ir socialinė aplinka. Pilietinė veikla, vykdyta kilmės šalyje dar prieš emigruojant, tėvų arba kitų šeimos narių aktyvumas pozityviai veikia imigrantų motyvaciją įsitraukti į pilietinę veiklą naujoje šalyje.

Paskatinimas, moralinis palaikymas, o vėliau ir praktinė pagalba iš artimiausios socialinės aplinkos, pavyzdžiui, šeimos arba draugų, viena vertus, vertinami kaip motyvuojantys pilietinį dalyvavimą veiksniai. Tačiau, antra vertus, glaudžių ryšių su šeima arba šeimoje nebuvimas savo ruožtu taip pat skatina poreikį užmegzti kontaktus už jos ribų ir taip įsitraukti į tam tikrą pilietinę veiklą. Sentimentai, vienatvė, poreikis bendrauti savo gimtąja kalba, atsikratyti izoliacijos, solidarumo su tėvynainiais poreikis turi įtakos įsitraukiant į pilietinę veiklą.

Panašiai apsisprendimui pradėti dalyvauti pilietinėje veikloje turi įtakos empatija bei altruizmo jausmas. Daugelis imigrantų tik atvykę patiria daug įvairių nepatogumų ir sunkumų, todėl įsitvirtinę siekia padėti naujai atvykstantiems kuo lengviau prisitaikyti naujoje šalyje.

Galia, prestižas ir socialiniai tinklai. Pilietinio dalyvavimo nauda neretai grindžiama kova dėl galios, prestižo ir galimybės būti kuo arčiau įtakingų žmonių. Galia ir prestižas yra socialinės gėrybės, kylančios iš pilietinio dalyvavimo ir jį palaikančios. Dalis respondentų atskleidė, kad esminis motyvas tęsti pilietinę veiklą buvo naujų kontaktų, kurie galėtų būtų naudingi verslui arba asmeninei karjerai, paieška⁴⁰. Be to, dalyvavimas viešojoje veikloje kuria socialinius tinklus, kurių nauda geriausiai atsiskleidžia imigrantams susidūrus su įvairiais sunkumais. Panašios problemos dar labiau suvienija bendruomenės narius ir stiprina tarpusavio solidarumo jausmą.

Paprastai imigrantai atlieka darbus, kuriems nebūtina aukšta kvalifikacija. Todėl pilietinė veikla tokiems imigrantams – galimybė būti naudingiems ir gerbtiniems. Visuomeninis dalyvavimas praturtina individą nauja patirtimi ir įgūdžiais. Apskritai dauguma respondentų pabrėžė nematerialius visuomeninio dalyvavimo motyvus, net jei veikla yra mokama.

Tautinis tapatumas ir vaikų socializacija. Europa yra daugiatautis regionas, kuriame susipina jame gyvenančių tautų vertybės, socialinio elgesio normos, identitetai. Nusistatymai šalyje kitų tautų atžvilgiu arba stereotipai gali būti veiksnys, skatinantis imigrantus tapti pilietiškai aktyviais. Savo darbais jie siekia keisti susiformavusius atvykimo šalyje savo tautos stereotipus, kovoti su diskriminacija, rasizmu ir ksenofobija. Tautinis tapatumas yra veiksnys, skatinantis imigrantus rūpintis savo tautos prestižu, populiarinti savo kultūrą bei taip ne tik įsitraukti į aktyvią veiklą, bet ir ją tęsti.

Ne mažiau svarbus motyvuojantis veiksnys yra imigrantų siekis mokyti savo vaikus kilmės šalies kalbos ir kultūros. Kultūrinio paveldo perteikimas vaikams, savo šalies tradicijų puoselėjimas, viena vertus, vertinamas kaip siekis išsaugoti ryšius su kilmės šalimi, ir, kita vertus, sukurti saitus tarp kilmės ir gyvenamosios vietos valstybių.

---

40 Vogel, D. (ed.), p. 102.

Kiti veiksniai, ribojantys imigrantų pilietinį dalyvavimą. Siekiant dalyvauti pilietinėje veikloje, būtini tam tikri išteklių: laikas ir pinigai. Šių išteklių naudojimo proporcijos gali būti pačios įvairiausios, tačiau esant *aktyviai* pilietinei veiklai jų sunaudojama daugiau nei esant pasyviai. Pakankamai šių išteklių turi ne visi imigrantai. Anksčiau atlikti tyrimai leido daryti išvadą, kad mažos pajamos lemia žemesnį pilietinio dalyvavimo lygį.

Prie aktyvią veiklą slopinančių veiksnių priskiriami ir kiti, nebūtinai su ekonominėmis išlaidomis susiję, veiksniai. Tai visų pirma menkas veiklos iš bendruomenės narių pripažinimas, maža valstybės skiriama finansinė parama pilietinei organizacijai, atvira diskriminacija organizacijose, ribotos politinės srities veiklos galimybės, nepatenkinamos darbo ir gyvenimo sąlygos.

Išvados

Pilietinis imigrantų dalyvavimas yra vienas efektyviausių būdų integruotis jiems į atvykimo šalies visuomenę. Socialinis kapitalas glaudžiai susijęs su pilietiniu dalyvavimu: kuo didesnis imigrantų socialinis kapitalas, tuo labiau jie linkę dalyvauti atvykimo šalies visuomeniniame gyvenime. Esminiai imigrantų pilietinio dalyvavimo veiksniai gali būti suskirstyti į dvi grupes: *lemiantys* priimant sprendimą dalyvauti pilietinėje veikloje ir jį *palaikantys*.

Išsimokslinimas, kalbų žinios, ankstesnė patirtis kilmės šalyje, socialinė aplinka, asmenybės charakteristikos, empatija ir altruizmas yra veiksniai, turintys įtakos imigrantams priimant sprendimą tapti pilietiškai aktyviais visuomenės nariais ir sudarantys lemiančių veiksnių grupę. Išsilavinimas čia yra vienas svarbiausių faktorių, nes, kaip rodo tyrimai, kuo aukštesnis imigrantų išsilavinimas, tuo dažniau jie dalyvauja aktyvioje pilietinėje veikloje.

Socialiniai tinklai, galia, prestižas, vaikų socializacija ir tautinis tapatumas skatina imigrantus *tęsti* savo visuomeninę veiklą bei formuoja vadinamųjų palaikančių veiksnių grupę. Taip pat labai svarbus motyvas imigrantams būti pilietiškai aktyviems yra jų, kaip tam tikros imigrantų grupės atstovų, atpažinimas ir pripažinimas.

Pilietinį dalyvavimą slopina ne tik pagrindinių išteklių – laiko ir pinigų – trūkumas, bet ir tokie ribojantys veiksniai kaip atvira diskriminacija pilietinėje organizacijoje, kitų bendruomenės narių menkas pilietinės veiklos vertinimas, ribotos politinės srities veiklos galimybės, taip pat nepatenkinamos darbo ir gyvenimo sąlygos.

Literatūra

Barreto, M. A.; Munoz, J. A. Reexamining the “Politics of In-Between”: Political Participation Among Mexican Immigrants in the United States. *Hispanic Journal of Beha-*

vioral Sciences [interaktyvus]. 2003, 25 (4) [žiūrėta 2009-01-18]. <<http://hjb.sagepub.com/content/vol25/issue4/>>.

- Bekkers, R. *Participation in voluntary associations: resources, personality, or both?* [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2009-02-01]. <<http://www.fss.uu.nl/soc/homes/bekkers/participation.pdf>>.
- Breton, R. Social Capital and the Civic Participation of Immigrants and Members of Ethno-Cultural Groups. *Conference on "The Opportunities and Challenges of Diversity: A Role for Social Capital?"* [interaktyvus]. Montreal, 2003 [žiūrėta 2009-02-01]. <https://policyresearch.gc.ca/doclib/OECD_RaymondBreton_E.pdf>.
- Bourdieu, P. *The Forms of Capital* In *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* Richardson, J. (ed.). [interaktyvus]. New York, Greenwood, 1986 [žiūrėta 2009-01-18]. <http://www9.georgetown.edu/faculty/irvinem/theory/Bourdieu-Forms_of_Capital.html>.
- Coleman, J. S. Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology* [interaktyvus]. University of Chicago, 1988, 94 [žiūrėta 2009-01-19]. <<http://econ.tau.ac.il/papers/publicf/Zeltzer2.pdf>>.
- Coleman, J. S. *Socialinės teorijos pagrindai*. Vilnius: Margi raštai, 2005.
- European Commission. *Second Annual Report on Migration and Integration (SEC (2006) 892)*, Commission Staff Working Document [interaktyvus]. Brussels, 22 July 2006 [žiūrėta 2009-01-18]. <http://ec.europa.eu/employment_social/employment_analysis/imm/sec_2006_892_en.pdf>.
- European Commission. *Third Annual Report on Migration and Integration (COM (2007) 512 final)*, Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions [interaktyvus]. Brussels, 11 September 2007 [žiūrėta 2009-01-18]. <http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/immigration/docs/com_2007_512_en.pdf>.
- Europos Bendrijų Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui (*Daugiakalbystė – Europos turtas ir bendras rūpestis (COM(2008) 566 galutinis)*) [interaktyvus]. Briuselis, 2008 m. rugsėjo 18 d. [žiūrėta 2009-02-01]. <http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/com/2008_0566_lt.pdf>.
- Europos Sąjungos Tarybos 2007 m. birželio 25 d. sprendimas „*Dėl Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai 2007–2013 m. laikotarpiu pagal Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrąją programą įsteigimo*“ (2007/435/EB) [interaktyvus]. Briuselis, 2007 [žiūrėta 2009-02-01]. <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:168:0018:0036:LT:PDF>>.
- Eurostat [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-02-01]. <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>>.
- Fukuyama, F. Social Capital and the global economy. *Foreign Affairs* [interaktyvus]. 1995, 74(5) [žiūrėta 2009-01-19]. <<http://www.jstor.org/pss/20047302>>.
- Halpern, D. Social capital. *Polity* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2009-01-19]. <<http://books.google.lt/books?id=ZlvdX4A6VsQC&printsec=frontcover#PPA4,M1>>.
- Herm, A. Recent migration trends: citizens of EU-27 Member States become ever more mobile while EU remains attractive to non-EU citizens. *Statistics in focus* [interaktyvus]. 2008, 98 [žiūrėta 2009-02-01]. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OF_FPUB/KS-SF-08-098/EN/KS-SF-08-098-EN.PDF>.
- Highly Active Immigrants: a Resource for European Civil Societies*. Vogel, D. (ed.). Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2008.
- Imbrasaitė, J. Socialinis kapitalas ir politinis dalyvavimas Lietuvoje. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*. 2004, 1.
- International Migration. Immobility and Development: Multidisciplinary Perspectives*. Hammar, T., et al. (eds.). Oxford; New York: Berg, 1997.
- Manding, P. *Migration in World History*. New York; London, Routledge: Taylor & Francis Group, 2005.

- Matonytė, I. Pilietinės visuomenės tyrimo teorinės perspektyvos. *Viešoji politika ir administravimas*. 2003, 5.
- Matonytė, I. Socialinis kapitalas: nuo mokslinių tyrimo perspektyvų prie empirinių pastebėjimų. Gero valdymo klausimas. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*. 2004, 1.
- Petkienė, E.; Tijūnaitienė, R.; Raipa, A. Visuomenės dalyvavimas: socialinio kapitalo, demokratijos ir racionalaus pasirinkimo teorijų apžvalga. *Viešoji politika ir administravimas*. 2007, 21.
- Portes, A. Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology* [interaktyvus]. 1998, 24 [žiūrėta 2009-01-19]. <http://www.soc.washington.edu/users/matsueda/Portes.pdf>.
- Putnam, R. The Prosperous Community: Social Capital and Public Life. *The American Prospect* [interaktyvus] 1993, 13 [žiūrėta 2009-01-19]. <http://www.philia.ca/files/pdf/ProsperousCommunity.pdf>.
- Putnam, R. Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy* [interaktyvus]. 1995, 6 (1): 65-78 [žiūrėta 2009-01-19]. http://spa.american.edu/ccps/pdf_files/bowling.pdf.
- Rubavičius, V. Pilietinis europietiškumas: nacionalumo dekonstravimas ir kitas. *Politologija*. 2006, 2(42).
- Schneider, J. A. Connections and Disconnections Between Civic Engagement and Social Capital in Community-Based Nonprofits. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2009-03-12]. <http://nvs.sagepub.com/cgi/content/abstract/36/4/572>.
- Social Capital: A review of the literature. *Social Analysis and Reporting Division Office for National Statistics* [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2009-02-01]. <http://www.statistics.gov.uk/socialcapital/downloads/soccaplitreview.pdf>.
- Tijūnaitienė, R. Socialinio kapitalo konceptas: dalyvavimo kontekstas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2008, 10 (1).
- Verba, S.; Schlozman, K. L.; Brady, H. E. *Voice and Equality – Civic Voluntarism in American Politics* [interaktyvus]. Harvard University Press, 1995 [žiūrėta 2009-01-15]. <http://books.google.com/books?id=YFiCO5f0BKAC&printsec=frontcover&hl=lt>.
- Wilson, P. N. Social Capital, Trust, and the Agribusiness of Economics. *Journal of Agricultural and Resource Economics* [interaktyvus]. 2000, 25(1) [žiūrėta 2009-02-01]. <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/30833/1/25010001.pdf>.
- Woolcock, M. The place of social capital in Understanding Social and Economic Outcomes. *ISUMA Canadian Journal of Policy Research* [interaktyvus]. 2001, 2 (1): 11-17 [žiūrėta 2009-01-19]. <http://www.oecd.org/dataoecd/5/13/1824913.pdf>.

ACTIVE IMMIGRANTS: CIVIC PARTICIPATION FACTORS IN THE EUROPEAN UNION

Natalija Valavičiėnė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *The number of immigrants in Europe is growing. It is thought that the immigrant population has a high potential for active civic participation. Active immigrants – the people who migrated to the country of the European Union and devote much energy to achieve goals that are beyond their personal and professional interests. Can these immigrants be considered as an important resource for Europe, may they contribute to the creation of today’s society? These issues are raised actively both in academic and public discourse. Nationals of “third countries” have different values and attitudes, and therefore they have different perception of democracy. However, the legal and political conditions of immigrant life impede their civic activity. Information about the European Union’s immigrants’ civic participation is not very thorough. Most of the research on immigration phenomenon in the EU generally focuses on the integration of immigrants into the host country’s society and on their legal status issues, but very little attention is paid to the active immigrants’ participation in civic society. The article seeks to identify the factors that may promote or inhibit active civic participation of immigrants in the social life of the country.*

Civic participation of immigrants is one of the most effective ways to integrate them into society in the host country. Social capital is closely linked to civic participation: the higher is the social capital of immigrants, the more they tend to participate in the public life of the host country. Fundamental factors of immigrants’ civic participation can be divided into two groups: the determinants of a decision to start participate in civic activities and factors, supporting participation.

Education, language skills, previous experience in the country of origin, social environment, personal characteristics, empathy and altruism are the factors that influence immigrants’ decision to become active in civil society. Education is one of the most important factors, because the higher education of immigrants, the more they participate in the active civic life.

Social networks, power, prestige, socialization of children and ethnic identity of immigrants promote to continue their civic activities. Very important motivation for immigrant activity is their public identification and recognition as representatives of certain immigrant groups.

Keywords: *immigration, active immigrants, civic participation, social capital.*

Natalija Valavičienė, Mykolo Romerio universiteto Socialinės politikos fakulteto Socialinės politikos katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: užimtumas, migracija, pilietinis dalyvavimas.

Natalija Valavičienė, Mykolas Romeris University, Faculty of Social Policy, Department of Social Policy, lecturer. Research interests: employment, migration, civic participation.